

BO‘LAJAK BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QITUVCHILARIDA INNOVATSION KOMPETENTLIK VA ZAMONAVIY BAHOLASHGA OID KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING METODLARI

Yegitaliyeva Odina Qaxxorjonovna

Bog‘dod tumani, 20-umumiy o‘rta ta’lim maktabi o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada bo‘lajak o‘qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirish dolzarb pedagogik muammo ekanligi asoslangan hamda bo‘lajak o‘qituvchilarda innovatsion kompetentlikni shakllantirishning samarali shakl, metodlaridan foydalanish imkoniyatlari, o‘qitish jarayonida o‘qituvchilar tomonidan qabul qilingan rasmiy va norasmiy baholash usullari to‘plami “Formativ baholash”, “Summative” assessment o‘quvchilarni baholash usullari ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: *interfaol o‘qitish, interfaol o‘qitish metodlari, keys-stadi, videometod, trening, videotrening, innovatsion kompetentlik, viktorinalar.*

АННОТАЦИЯ

В данной статье она основывается на том, что формирование инновационной компетентности будущих учителей является актуальной педагогической проблемой, и рассматриваются возможности использования эффективных форм и методов формирования инновационной компетентности будущих учителей, принятых педагогами формальных и неформальных методов оценивания. в процессе обучения. Раскрыты «Формативное оценивание» и «Суммативное» оценивание учащихся.

Ключевые слова: *интерактивное обучение, интерактивные методы обучения, кейс, видеометод, обучение, видеотренинг, инновационная компетентность, викторины.*

ABSTRACT

In this article, it is based on the fact that the formation of innovative competence of future teachers is an urgent pedagogical problem, and the possibilities of using effective forms and methods for the formation of innovative competence of future teachers, formal and informal assessment methods adopted by teachers are considered. in the learning process. "Formative assessment" and "Summative" assessment of students are disclosed.

Keywords: *interactive learning, interactive teaching methods, case study, video method, learning, video training, innovative competence, quizzes.*

KIRISH

Respublikamizda bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarning innovatsion kompetentligini shakllantirish texnologiyalarini ishlab chiqish, ta'lim muassasalarida edvayzerlik faoliyatini tashkil etish mexanizmlarini takomillashtirish, ta'limiy jarayonlarda qo'llaniladigan fasilitatsion, antropologik, akmeologik modellarni takomillashtirishning me'yoriy asoslarini ishlab chiqish borasida salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda.

“Uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, mehnat bozorining zamonaviy ehtiyojlariga mos yuqori malakali kadrlarni tayyorlash siyosatini davom ettirish” pedagogika oliy ta'lim muassasalarida bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda ham muhim o'rin tutadi. Shu bois, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarda innovatsion kompetentlik komponentlari uzluksiz rivojlanishning optimal variantlarini tanlash va uning amaliy asoslarini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Zamonaviy ta'limning asosiy maqsadlaridan biri — bu har bir ta'lim oluvchining nafaqat bilimlar yig'indisi bilan qurollantirilishi, balki qiziqishlari, moyilligi, rivojlanishi va tarbiyasi, ularni ta'lim jarayonidagi faol pozitsiyalarini shakllantirishiga mos ravishda sifatli ta'limni ta'minlashdan iborat.

Ma'lumki interfaol o'qitish jarayonini tashkil etishning muhim vositasi interfaol o'qitish metodlari hisoblanadi. Interfaol o'qitish metodlari (IO'M) - ta'lim oluvchining bilish faoliyatini faollashtirish ehtiyojlaridan kelib chiqib o'quv jarayonini o'zaro hamkorlik asosida tashkil etilgan “sub'ekt-sub'ekt” munosabatlariga asoslangan o'qitish metodlari tizimidir.

Hamkorlikdagi harakat, ta'lim jarayonida bilimlar, g'oyalar, faoliyat vositalarini o'zaro almashish, har bir talabaning ish jarayonga muayyan hissa qo'shishiga imkon beradigan vositalarning mavjudligi bilan tavsiflanadi. Bunda o'zaro harakat ta'lim oluvchilarning faollashuvi, guruh tajribasiga asoslanish, teskari aloqa o'rnatish kabi tamoyillarga asoslanadi. Interfaol o'qitish metodlari an'anaviy o'qitish metodikasidan yana shu jihati bilan farqlanadiki, bunda nafaqat avval o'zlashtirilgan bilimlarni mustahkamlash, balki o'zaro hamkorlikdagi faoliyat asosida yangi bilimlarni o'zlashtirish jarayoni amalga oshiriladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Interfaol o'qitish metodlari o'z ichiga: muammoli bayon; keys-stadi; ishchan o'yinlar; rolly o'yinlar; POPS-formula; Karusel; Televizion tok-shou stilidagi diskussiya; Qarorlar daraxti; Blits so'rov; O'quv munozaralari; Suqrot dialogi; Loyihalash; Fikrlar shkalasi; Video-metod va boshqalarni qamrab oladi.

O'qituvchining asosiy faoliyatlaridan biri bu o'quvchilar bilimini baholashdir. Baholash ta'lim jarayonining muhim qismi hisoblanadi. Ta'lim sifatini hamda

o'quvchilarni bilim darajalarini doimiy ravishda nazorat qilib boorish ta'lim jarayoniga muhim yangiliklar kiritishga asos bo'ladi. Bugungi kunda yangi tizim asosida baholashning turli shakllari ishlab chiqilgan va talim jarayoniga taqdim etilmoqda. Shulardan biri formativ baholashdir.

Baholash deganda biz bolaning hozirgi yutuqlarini (muvaqqiyatsizliklarini), oldingi yutuqlari (muvaqqiyatsizliklari) bilan taqqoslash jarayonini va o'quv natijalarini amaldagi o'quv standartlari tomonidan belgilangan normalar bilan o'zaro bog'liqligini tushunamiz. Baholash mezonlari va shakllarini yaratish jarayoni o'quvchilar bilan birgalikda amalga oshiriladi va biz buni bolalarning qadr-qimmatini shakllantirishning bir usuli deb bilamiz. O'qitish jarayonida o'qituvchilar tomonidan qabul qilingan rasmiy va norasmiy baholash usullari to'plami "**Formativ baholash**" (shakllantiruvchi) deb nomlanadi. Bu o'qituvchilar tomonidan olib boriladigan o'quv jarayonining bir qismi bo'lib, o'quv va o'qitish usullarini o'zgartirish orqali o'quvchining tushunchasi va malakasini oshirishga qaratilgan. Formativ baholash o'qituvchilarga ham, o'quvchilarga ham o'quvchining faoliyati va o'rganishi to'g'risida to'g'ridan-to'g'ri va batavsil mulohazalar berishga harakat qiladi. Bu o'quv jarayonida o'quvchilarning ehtiyojlari va taraqqiyotni kuzatadigan doimiy jarayon.

Formativ baholashning asosiy **vazifasi** o'quv yili uchun qo'yilgan maqsadlarning bajarilishi yoki bajarilmaganligini aniqlash. Shuning uchun o'qituvchilar ham o'quvchilar ham o'quv yili davomida erishmoqchi bo'lgan o'quv maqsadlarni aniq bilishlari kerak. O'quv maqsadlari rasmiy shaklda o'qituvchi ish rejalarida aks etadi. Yoki o'qituvchi norasmiy shaklda o'quvchilar bilan birgalikda o'quv maqsadlarni aniqlab olishi mumkin bo'ladi. Formativ baho o'quvchilar ta'lim jarayonida faol rol o'ynashi kerak degan fikrdan boshlanadi. Formativ baholashda o'quv maqsadiga erishish uchun zarur bo'lgan qadamlar (mexanizmlar) aniq belgilanadi. Biroq bunga erishish uchun baholash yaxshi ishlab chiqilgan bo'lishi kerak. Bu jarayonda o'quvchilar orasida o'z-o'zini baholash va hamkorlik qilishga katta e'tibor qaratiladi va rag'batlantiriladi.

Formativ baholashning eng foydali qismlaridan biri shundan iboratki, shakllantiruvchi baholashning yagona uslubi yo'q. Buning o'rniga mavjud bo'lgan yuzlab turli xil baholash usullari mavjud. Har bir o'qituvchi potentsial shakllantiruvchi baholashning chuqur repertuarini ishlab chiqishi mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchilar shakllantiruvchi baholashni o'quvchilarining ehtiyojlariga moslashtirish va o'zgartirishlari mumkin. Bu juda muhim, chunki tafovut o'quvchilarni jalb qilishga yordam beradi va o'qituvchining o'rganilayotgan tushunchalarni to'g'ri baholashiga mos kelishini ta'minlaydi. Variantlarga ega bo'lish,

shuningdek, o'quvchilar yil davomida ularning shaxsiy imtiyozlari yoki kuchli tomonlariga va zaif tomonlariga tabiiy ravishda mos keladigan baholashning turlarini ko'rishlariga yordam beradi.

Har qanday sinfda ishlatilishi mumkin bo'lgan formativ baholashning turli xil mexanizmlari mavjud. Ko'proq mashhur bo'lganlardan ba'zilari:

1. Bevosita so'roq qilish yoki uyga berilgan vazifalar;
2. O'qish jarayonidagi javob jurnallari yoki dars paytida beriladigan topshiriqlar;
3. Dars paytida o'tkaziladigan nazorat ishlari;
4. Grafik tashkilotchilik yoki o'quvchilarning darsdagi faolligini kuzatish;
5. Qaytuvchan aloqani amalga oshirish;
6. O'quvchilarning o'z-o'zini baholashi;
7. Natijaga asoslanib ta'lim jarayoniga o'zgartirish kiritish imkoni.

Formativ baholash diagnostik, standartlashtirilgan *testlar, viktorinalar, og'zaki savollar* yoki *qoralama ish shaklida ham bo'lishi mumkin*. Formativ baholash ko'rsatmalar bilan bir vaqtda amalga oshiriladi.

Formativ baholashning keng tarqalgan shakli bu *diagnostik baholash*. Diagnostik baholash o'quvning tegishli dasturini aniqlash maqsadida o'quvchining hozirgi bilim va ko'nikmalarini o'lchaydi. *O'z-o'zini baholash* bu o'quvchilarning o'zlarini baholashni o'z ichiga olgan diagnostik baholash shakli.

O'qituvchilar o'quvchilar uchun eng foydali va ta'lim faoliyati uchun zarur bo'lgan shakllantiruvchi baholash turlarini yaratish va ulardan foydalanishlari kerak. Formativ baholar yakuniy baholarga ta'sir qilmaydi va bu o'quvchilarda materialni dastlabki assimilyatsiya qilishda muqarrar bo'lgan xatolardan qo'rqishni olib tashlashga imkon beradi. Muhim shart: baholash haqiqatan ham shakllantiruvchi bo'lishi uchun uning natijalari o'qituvchini o'qitishni to'g'rilash uchun ishlatishi kerak. Ular o'quvchiga etkazilishi va rejalashtirish uchun ishlatilishi kerak. Nafaqat o'qituvchi, balki bola ham yaqin kelajakda nima ustida ishlashi kerakligini tasavvur qilishi kerak.

Formativ baholash o'quvchilar summativ baholashni amalga oshirishdan oldin ko'rsatmalarni tushunib etishlarini aniqlashga qaratiladi. Summativ va shakllantiruvchi baho ko'pincha o'quv sharoitida shunday ataladi *o'rganishni baholash* va *o'rganish uchun baholash*.

Summative Assessment deganda o'quvchilarni baholash tushuniladi; bu natijaga qaratilgan. Bu ishtirokchilarga vaqti-vaqti bilan, odatda kurs, muddat yoki bo'lim yakunlanganda beriladigan baholash jarayoning bir qismidir. Maqsad - o'quvchilarning bilimlarini tekshirish, yani ular o'zlari o'rgatgan materialni qay

darajada o'rganganliklarini tekshirish. Summativ baholash dars yoki dastur samaradorligini baholashga intiladi, o'quv jarayonini tekshiradi va xokozo. O'quv dasturining sifatini ko'rsatadigan va maktablarda reyting uchun asos yaratadigan ko'rsatkichlar sifatida olingan ballar, ballar yoki foizlar.

Har bir boshlang'ich sinf o'qituvchisi dars jarayonida o'z kreativligini namoyon qila olishi, boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijobiy taassurot uyg'ota olishi, darsga ijodkorona yondashuvi va turli xildagi zamonaviy metodlardan foydalanib darsni sifatli va mazmunli tarzda olib borishi hozirgi kunning eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanmoqda. Shunday ekan, har bir bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari o'z ustida tinmay ishlashi va kreativlik nima ekanligini anglashi va dars jarayoniga ijobiy qo'llashi zarur.

Xulosa qilib aytganda, har bir o'qituvchi darsga kreativ yondashib darslarni olib borsa, har bir o'tilgan dars sermazmun va o'quvchiga tushunarli holatda yakunlanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR (REFERENCES)

1. Dilnoza Okhunova, (2022/6/14). The System of Cognitive Activity in the Acquisition of Professional Knowledge by Future Teachers. *European Multidisciplinary Journal of Modern Science* (7- tom 136-140).
2. Hamrayeva, O. F. Q. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING AYRIM JIHATLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(1), 537-544.
3. Hamrayeva, O. F. Q. (2023). OLIY TA'LIM MUASSASASI TALABALARINI KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISHNING AYRIM JIHATLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(1), 537-544.
4. Kahhorjonovna, O. D. (2022). Approaches to Preparing Future Teachers for the Organization of Cognitive Processes in General Secondary Schools. *Miasto Przyszłości*, 29, 6-7.
5. Kahhorjonovna, O. D. (2022). Future Teachers' Specific Characteristics of Development of Cognitive Acceptance of Professional Knowledge. *Miasto Przyszłości*, 29, 1-2.
6. Okhunova, D. K. (2022, October). APPROACHES TO EXPANDING THE POSSIBILITIES OF COGNITIVE ACCEPTANCE OF PROFESSIONAL KNOWLEDGE OF FUTURE TEACHERS. In *INTERNATIONAL CONFERENCE: PROBLEMS AND SCIENTIFIC SOLUTIONS*. (Vol. 1, No. 5, pp. 26-32).

7. Oxunova, D. (2022). O‘QUVCHILAR BILIMINI BAHOLASHGA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR. *Academic research in educational sciences*, 3(2), 870-876.
8. Siddikov, B., & Djalalov, B. (2020, December). MODERNIZATION OF EDUCATION-THE FUTURE INNOVATIVE COMPETENCE OF TEACHERS AS A MAIN FACTOR OF FORMATION. In *Конференции*.
9. SUMMATIV, O. Q. B. F. V., & MEXANIZMLARI, B. DQ Oxunova–Farg‘ona davlat universiteti o‘qituvchi. *FARG‘ONA DAVLAT UNIVERSITETI*, 423.
10. Ахмедов, Б. А. (2020). Сиддиков Бахтиёр Саидкулович, Джалалов Бахромжон Бегмурзаевич МОДЕРНИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ-ОСНОВНОЙ ФАКТОР В ФОРМИРОВАНИИ ИННОВАЦИОННОЙ КОМПЕТЕНЦИИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ. *Academy*, 9, 60.
11. Джалалов, Б. Б. (2019). Важные аспекты формирования инновационных компетенций у будущих учителей. In *europaan research: innovation in science, education and technology* (pp. 43-44).
12. Джалалов, Б. Б. (2022). BO ‘LAJAK O ‘QITUVCHILARNING INNOVATSION KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISHDA SMART-TA’LIMNING IMKONIYATLARI. *УЧИТЕЛЬ*, 3(4).
13. Сиддиқов, Б. С., & Джалалов, Б. Б. MODERNIZATION OF EDUCATION-THE FUTURE INNOVATIVE COMPETENCE OF TEACHERS AS A MAIN FACTOR OF FORMATION.